

2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В ПРОЦЕСІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА: МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ

Magdalena SITKOWSKA
Olsztyńska Szkoła Wyższa, Polska

PODSTAWY PRAWNE DOTYCZĄCE ZASAD PROWADZENIA RACHUNKOWOŚCI FINANSOWEJ W POLSCE I NA ŚWIECIE

Zasady prowadzenia rachunkowości to zebrane i ściśle ustalone normy postępowania stworzone w oparciu o przepisy prawa oraz w zgodzie ze standardami rachunkowości.

Zasady prowadzenia rachunkowości finansowej w Polsce są ściśle ustalane przez :

- Ustawę o rachunkowości z dnia 29.09.1994,
- Rozporządzenia i komunikaty wydawane przez Ministra Finansów,
- Uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości,
- Międzynarodowe Standardy Rachunkowości.

Ustawa o rachunkowości określa zasady rachunkowości oraz zasady wykonywania działalności w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. Zasady te obowiązują na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i dotyczą każdej jednostki, która prowadzi księgi rachunkowe. W art. 2 ustawy możemy bardziej szczegółowo dowiedzieć się, że obowiązuje ona w przypadku:

- Spółek handlowych (osobowych, kapitałowych, innych osób prawnych i organizacji),
- Osób fizycznych (spółek cywilnych osób fizycznych, spółek jawnych osób fizycznych, spółek partnerskich, pod warunkiem, że ich przychody netto za poprzedni rok obrotowy wynosiły co najmniej równowartość w walucie polskiej 2 000 000 euro (liczone po kursie NBP na pierwszy dzień roboczy października roku poprzedniego)),
- Przedsiębiorstwa w spadku, które działają zgodnie z ustawą z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, jeżeli na dzień poprzedzający dzień otwarcia spadku prowadzone były księgi rachunkowe,
- Jednostki organizacyjne działające na podstawie Prawa Bankowego, przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, bez względu na wielkość przychodów,
- Gmin, powiatów, województw i ich związków, także państwowych, gminnych, powiatowych i wojewódzkich jednostek budżetowych, gminnych, powiatowych i wojewódzkich zakładów budżetowych (np. urzędy gmin, żłobki publiczne),
- Jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, z wyjątkiem spółek, o których była mowa wyżej (np. lasy państwowe),
- Oddziałów i przedstawicieli przedsiębiorców zagranicznych, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,

- Jednostek, które nie zostały wyżej wymienione, jeśli otrzymują na realizację zadań zleconych dotacje lub subwencje z budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego lub funduszy celowych.

1. Uniwersalne zasady rachunkowości, to takie, które są stosowane we wszystkich państwach. Nie ma znaczenia system gospodarczy, czy ustrój polityczny. Są nimi :

ZASADA PODWÓJNEGO ZAPISU

Dotyczy ona księgowania zdarzeń gospodarczych. Powinny one być ujęte po dwóch stronach kont, na przynajmniej dwóch kontach syntetycznych, zarówno po stronie aktywów jak i po stronie pasywów. Takie działanie umożliwi zachowanie równowagi bilansowej. Kwota po stronie Dt/Wn i Ct/Ma powinna być taka sama.

ZASADA PODMIOTOWOŚCI

Wedle tej zasady ewidencjonowanie zdarzeń księgowych powinno być prowadzone w jednostkach, które są określone nazwą i wyodrębnione pod względem majątkowym, organizacyjnym i prawnym. Każde zdarzenie gospodarcze może być zaewidencjonowane tylko w jednym podmiocie gospodarczym.

ZASADA OKRESOWOŚCI

Zasada ta dotyczy podziału zdarzeń gospodarczych na przedziały czasowe. Księgowanie zdarzeń gospodarczych powinno odbywać się w przedziałach czasowych np. w roku obrotowym, okresie sprawozdawczym.

2. Nadrzędne zasady rachunkowości :

ZASADA RZETELNEJ I JASNEJ PREZENTACJI DANYCH

Jak mówi art. 4 ustawy każda jednostka ma za zadanie sporządzić własną politykę rachunkowości. Na jednostkach ciąży obowiązek stosowania przyjętych zasad rachunkowości w sposób rzetelny i jasny, pokazujący sytuację majątkową oraz finansową, a także wynik finansowy. Aby spełniać wyżej wymienione obowiązki należy wszelkie dodatkowe informacje przedstawić w informacji podatkowej.

KONTYNUACJA DZIAŁALNOŚCI

Art. 5 ustawy informuje o tym, że bardzo ważną, jeśli nie najważniejszą zasadą rachunkowości jest zasada kontynuacji działalności. Oznacza ona, że jednostka będzie kontynuowała działalność w możliwej do przewidzenia przyszłości w niez mniejszym istotnie zakresie, bez postawienia jej w stan likwidacji lub upadłości, chyba że jest to niezgodne ze stanem faktycznym lub prawnym. Zachowanie zasady kontynuacji działalności pozwala na stosowanie różnego rodzaju metod wyceny. Dla przykładu, jedną z nich jest metoda według kosztu historycznego. Pozwala ona na dokonywanie analiz, ocenę wyników przedsiębiorstwa i przewidywanie przyszłej sytuacji finansowej w oparciu o sukcesywnie gromadzone dane historyczne.

ZASADA CIĄGŁOŚCI

Jest sformułowana w Art. 5 ustawy. Oznacza, że przyjętą politykę rachunkowości należy stosować w sposób ciągły, czyli w kolejnych latach obrotowych należy w jednakowy sposób grupować operacje gospodarcze, dokonywać wyceny aktywów i pasywów, ustalać wynik finansowy oraz sporządzać sprawozdania finansowe w sposób, który umożliwi porównywanie informacji w kolejnych latach. Wyróżnia się dwa rodzaje ciągłości :

Formalną, która oznacza zastosowanie w każdym kolejnym roku sprawozdawczym tej samej struktury sprawozdania finansowego oraz formy informacji w nim umieszczonych.

Merytoryczną, czyli w każdym roku sprawozdawczym należy używać takich samych metod wyceny aktywów i pasywów, ustalania wyniku finansowego oraz przepływów pieniężnych. Dopuszczalne jest odstępianie od zasady ciągłości w przypadku :

- zmiany przepisów prawa,
- ważnych zmian struktury organizacyjnej,
- ważnych zmian przedmiotu działania,
- dostosowywania się do rozwiązań grupy kapitałowej,

- dostosowywania się do rozwiązań grupy kapitałowej.

ZASADA OSTROŻNOŚCI

Inaczej zwana zasadą ostrożnej wyceny, Art. 7 ustawy formuluje tę zasadę. Mówi o tym, że należy dokonywać oceny i szacunków w sposób ostrożny, tak by nie doprowadzić do sytuacji, w której wynik finansowy zostaje przedstawiony w sposób niepoprawny, powodujący jego niezgodność z rzeczywistością.

ZASADA ISTOTNOŚCI

Jak mówi art. 4 ustawy jednostka ma możliwość w ramach przyjętych zasad rachunkowości stosować uproszczenia, które w żaden sposób nie powodują ujemnego wpływu na wykonywanie obowiązku rzetelnego i jasnego przedstawienia sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostki. Oznacza to, że w sprawozdaniu finansowym dopuszczalne jest księgowanie w sposób uproszczony lub pomijanie zdarzeń księgowych, które nie są na tyle istotne.

ZASADA MEMORIAŁU

Jak mówi art. 6 ustawy w księgach rachunkowych należy ująć wszystkie osiągnięte, przypadające na jej rzecz przychody i obciążające ją koszty związane z tymi przychodami dotyczące danego roku obrotowego, niezależnie od terminu ich zapłaty. Prościej mówiąc przychody i koszty rejestrowane memoriałowo uważa się za osiągnięte lub poniesione w tym momencie, w którym wystąpiły, a nie wtedy kiedy jest wpływ lub wydatek pieniężny. Stosowanie tej zasady pozwala na wykazanie realnych kosztów i przychodów jednostki w danym okresie sprawozdawczym.

ZASADA WSPÓLMIERNOŚCI PRZYCHODÓW I KOSZTÓW

Zgodnie z art. 6 ustawy dla zapewnienia współmierności przychodów i związanych z nimi kosztów do aktywów lub pasywów danego okresu sprawozdawczego zaliczane będą koszty lub przychody dotyczące przyszłych okresów oraz przypadające na ten okres sprawozdawczy koszty, które jeszcze nie zostały poniesione.

ZASADA INDYWIDUALNEJ WYCENY

W myśl art. 7 ustawy poszczególne składniki aktywów i pasywów wycenia się w sposób indywidualny, zgodnie z rzeczywistością poniesionymi na ich nabycie kosztami. Dla przykładu w aktywach trwałych oddzielnie wycenia się maszynę i budynek stanowiący halę produkcyjną.

ZASADA WPROWADZANIA ZMIAN W RACHUNKOWOŚCI

Czytając art. 8 ustawy dowiadujemy się, że każda jednostka by móc rzetelnie i jasno przedstawić swoją sytuację może od pierwszego dnia roku obrotowego, bez względu na datę podjęcia decyzji zmienić dotychczas stosowane zasady na inne, które zostały przewidziane ustawą. Taką zmianę należy uwzględnić w informacji podatkowej i określić ich wpływ na wymagane sprawozdania finansowe. Należy również podać przyczyny tych zmian, określić w formie liczbowej ich wpływ na wynik finansowy oraz udostępnić porównanie danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający rok obrotowy, w którym dokonano zmian. Skutki nowo przyjętej polityki rachunkowości odnosi się do kapitału własnego i wykazuje jako zysk lub stratę z lat ubiegłych.

3. ZASADY SZCZEGÓŁOWE

Mają za zadanie uszczegółowić wyżej wymienione zasady. Są nimi :

- Zasada dokumentacji, mówiąca o tym, że każde zdarzenie gospodarcze, bez wyjątku powinno być we właściwy sposób zaksięgowane i udokumentowane,
- Zasada kompletności, należy pamiętać o tym, by dokumentacja zawsze była prowadzona w sposób staranny i kompletny, nie należy wykazywać braków w dokumentacji,
- Zasada przejrzystości, ewidencja powinna być prowadzona w sposób schludny i czytelny, tak by z łatwością można było w każdej chwili odczytać zaksięgowane zdarzenia i ich skutki,
- Zasada terminowości i aktualności, należy być na bieżąco z aktualnymi informacjami dotyczącymi rachunkowości oraz dotrzymywać terminów wszelkich sprawozdań i rozliczeń,
- Zasada porównywalności sprawozdań, oznacza, że wszelkie ewidencje księgowe i sprawozdania finansowe muszą być prowadzone w taki sposób by dało się je łatwo porównać.

Jest to równoznaczne z tym, że muszą być prowadzone w języku polskim oraz walucie polskiej.

4. Odpowiedzialność za przestrzeganie wyżej wymienionych zasad

Odpowiedzialność za rachunkowość w jednostce ponosi kierownik jednostki, również w momencie, w którym obowiązki z tej dziedziny zostaną powierzone innej osobie, za jej zgodą. Takie przeniesienie odpowiedzialności na inną osobę powinno być zawarte na piśmie. Jeśli funkcję kierownika jednostki pełni organ składający się z więcej niż jednej osoby, odpowiedzialność ponoszą wszyscy. Kierownik jednostki wraz z członkami rady nadzorczej lub innego organu, który nadzoruje jednostki ma obowiązek dopilnować, aby sprawozdanie finansowe, skonsolidowane sprawozdanie finansowe, sprawozdanie z działalności oraz sprawozdanie z działalności grupy kapitałowej spełniały wszelkie wymagania przewidziane w ustawie. Ponadto odpowiadają solidarnie wobec spółki za szkodę wyrządzoną działaniem lub zaniechaniem stanowiącym naruszenie obowiązku wynikającego z Art. 4a. ust. 1 .

Rozporządzenia i komunikaty wydawane przez Ministra Finansów

Minister finansów ma obowiązek wydawania Dziennika Urzędowego. Reguluje go ustawa z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych. Jest on prowadzony w formie elektronicznej oraz stanowi oficjalne źródło poznania prawa.

Uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości

Jeśli dana sprawa nie jest uregulowana w Ustawie, to jednostka ma obowiązek zastosować się do Krajowych Standardów Rachunkowości (w skrócie KSR). Na oficjalnej stronie ministerstwa finansów publikowane są stanowiska wydawane przez Komitet Standardów Rachunkowości.

Na ten moment Komitet Standardów Rachunkowości wydał następujące KSR :

- “rachunek przepływów pieniężnych”,
- “Podatek dochodowy”,
- “Niezakończone usługi budowlane”,
- “Utrata wartości aktywów”,
- “Leasing, najem i dzierżawa”,
- “Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe”,
- “Zmiany przyjętych zasad rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawiania błędów, zdarzenia po dniu bilansowym - ujęcie i prezentacja.”,
- “Działalność deweloperska”,
- “Umowy o partnerstwie publiczno - prywatnym oraz umowy koncesji na roboty budowlane lub usługi”,
- “Środki trwałe”,
- “Działalność rolnicza”,
- “Koszt wytworzenia jako podstawa wyceny produktów” .

Międzynarodowe standardy rachunkowości

Jeśli chodzi o zasady rachunkowości finansowej obowiązujące na świecie są one nazywane Międzynarodowymi Standardami rachunkowości lub Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej. W związku z rozwojem międzynarodowego rynku kapitałowego oraz zawiązania się Unii Europejskiej i OECD nastąpiła potrzeba ujednoczenia sprawozdawczości finansowej, w sposób który pozwala na przeprowadzanie analiz oraz podejmowania na ich podstawie ważnych decyzji finansowych. Komitet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości został założony w 1973 r. , a 1 kwietnia 2001 r. zastąpiła go Rada międzynarodowych Standardów Rachunkowości. Celem tej organizacji jest formułowanie oraz publikowanie standardów rachunkowości, które powinny być przestrzegane przy prezentacji sprawozdań finansowych oraz stosowanie działań mających na celu poprawę regulacji standardów rachunkowości oraz sposobów prezentacji sprawozdań finansowych.